

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkeszi hivatal címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 20.000 kor.
Egyes szám ára 2000 korona.

Torda : 1568. HATÁRKÖVEK Pozsony : 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Wittenberg.

(1517. október 31)

„A szabadságban, mellyel minket a Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgátságnak igájával.” Gal. V. 1.

Lelki szemeim előtt úgy áll Wittenberg, mint egy hegyen épült város, amelyet elrejteni nem lehet. Tornyai merészen nyúlnak az ég felé. Kőfalain ott az idők moha. Ódon házikói és szárnyas palotái, kolostorai és muzeumi között érdekes nép tanyáz. Harangjainak érce messze visszacseng a völgy ölén. Imára hív, vagy vést-vihart jelez, esdekel vagy tiltakozik, vigasztal vagy elsírat: a hangja olyan emberi. Mintha csak annak a kis bányászfiúnak a hangja volna, akit a történelem muzsája ide kalauzolt, hogy általa egy új fejezetet nyisson a keresztény anyaszentegyház életében.

Ismeritek ezt a kis bányászfiút? A neve: Luther Márton. Egyszerű barátból Germania tanítómestere lett a hit, az üdvösség, a kegyelem és bűnbocsánat dolgában. Fejedelmek barátja, szegények védőügyvédje, a római pápának nyílt ellenfele, mélységes emberi érzések tolmácsa, lelkiismereti szabadságunknak fölkenet bajnoka, aki megmentett bennünket a „szolgálatnak igájából”.

Nevét kegyelettel emlegetjük ma is. A reformátorok triumviratusában az első hely az övé. Ő visszaadta az embert önmagának, amikor megismertette velünk a krisztusi szabadság tökéletes törvényét s a betű fogságából kivezetett bennünket a lélek fenséges birodalmába. Kalapácsa most is döngeti a wittenbergi vártemplom kapuját. Az a 95 tétel most is ott ragyog a szárnyas ajtón góthikus ércbetűivel. Az a kalapács most is élő tiltakozás a hét pecséttel lezárt titkok, az emberi okoskodások és megrögzött hagyományok ellen. Azok a tételek mintegy nyitányát képezik egy világraszóló mozgalomnak, amelynek még ma sincsen vége.

És nem is lehet; mert a reformáció folytonos, a kijelentés egyetemes, a megújulás örökös. Ennek a folytonos reformációnak a mozgató lelke, ennek az egyetemes kijelentésnek magyarázója, ennek az örökös megújulásnak élesztője az a szellem, amelyet Luther a maga egyéni meggyőződésében és nyilvános hitvallásában képvisel s amelynek ez a jeligeje: „Itt állok, másként nem tehetek!”

A wittenbergi vártemplom szentélyében, ünneplő érzések között egybegyűlve, halkán járjatok! Díszes kőlap alatt ott nyugszik Luther és az ő munkatársa, Melancthon Fülöp. Halkan járjatok! Nehogy felébredjen s meglássa, hogy a „Krisztus szabadsága” sok helyütt ismét „a szolgálat igájává” fajult. Mit gondoltok? Mit fog cselekedni? Bizonyára, újból a saját egyházán fogja megkezdeni a reformációt . . . Wittenberg rediviva . . .

Szerkesztő.

Anyaszentegyház.

(George Fox*, 1624—1691.)

A különböző keresztény felekezetek mind azzal vádolnak bennünket, hogy elhagytuk az ősi anyaegyházat. A pápisták eretnokségnek tekintik a mi vallásunkat s azt mondják, hogy Róma az egyedül üdvözítő egyház. A püspöki alapon szervezett protestánsok szemünkre vetik, hogy elhagytuk őket, pedig hát ők képviselik az igazi reformációt. A presbyteri és a független egyházi szervezetek is rossz néven veszik, hogy nem tartunk velők; pedig hát az övék az igazi reformált egyház. Én azonban azt mondom, hogy ha mindenképpen valamely városhoz akarjuk kötni az Anyaszentegyházat, annak az igazi helye csak Jeruzsálem lehet, ahol Krisztus és az ő apostolai először hirdették az evangéliumot; ahol Krisztus meghalt a kereszten; ahol Krisztus parancsa szerint a tanítványok együtt maradtak, mígnem felruháztattak mennyei erővel; és ahol ennek nyomán a Pünkösdnek jeles napján háromezer lélek tért meg és keresztelkedett meg Péter apostol bátor beszédére. Így tehát, ha valamely városhoz, valamely központi helyhez akarjuk kötni a kereszténységet, az Anyaszentegyháznak igazi ősi központja — Jeruzsálem, ahol az első nagy gyülekezet megalakult.

Amde az apostol maga ezt mondja: Ez a mostani földi Jeruzsálem az ő gyermekeivel együtt a szolgaság járma alatt nyög: de ama mennyei Jeruzsálem, mindnyájunknak édes Anyja, örökkévaló és szabad*. Az apostol szerint tehát a mi Anyánk nem a földi Jeruzsálem, jöllehet az első nagy keresztény mozgalom onnan indult ki. Annál kevésbé hódolhatunk be Rómának vagy bármely más földi városnak mi, akik ama mennyei Jeruzsálemnek vagyunk gyermekei. És bár közöttünk is előfordult, hogy egyes elfajult keresztények helyhez kötik és korlátozzák a kereszténységet, mi mégis azt mondjuk az apostollal: ama mennyei Jeruzsálem a mi dajkáló Anyánk, a mi Anyaszentegyházunk. Rajta kívül mást el nem ismerünk. Se Rómát, se Jeruzsálemet, se ezt vagy azt a felekezetet. Ama mennyei Jeruzsálem, az a mi Anyánk. Benne láttuk meg az igaz világosságot. Benne születünk új életre, beoltatva a Krisztusba, mint igaz szőlőtőbe. Mert mindazok, akik az Istennek örökkévaló igéje által újjászületnek, mint tejtestvérek táplálkoznak és növekednek a valóságos szent életben.

Ezért mondjuk és ismerjük el újól, hogy a mi Anyánk, az igazi Anyaszentegyház, nem lehet más, mint ama mennyei Jeruzsálem.

P. b.

* Angliában „Quaker”-ek lelki vezére. Hívei „Friends” név alatt rengeteg jót tettek a világháború nyomorútláival.

Közel az év vége és még mindig sokan tartoznak lapunk előfizetési díjával!

Munka és hit.

Megnyitó beszéd a Prot. Nőszövetség orsz. női kézimunkakiállításán. Irta: PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA.

A Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége által rendezett kiállítás megnyitására gyűltünk össze, mely gyűjtemény összefoglalja a magyar nők hittel végzett szorgalmas munkáját. Meg akarjuk mutatni, hogy a mi meggyötört, csonka országunk asszonyaiban is mennyire él a feltámasztó erő: a munkakedv és munkabírási. Hogy nem kesergünk és sopánkodunk tétlenül, hanem Isten segítségével tervezünk és dolgozunk; részint, hogy e nehéz viszonyokban kenyérkeresethez jussanak asszonyaink, részint, hogy úgy az általános, mint a nemzeti művészetet s ízlést minél fejlettebb alakban bemutathassuk; főképen pedig hogy a közös és együttes munkában való áldást és megváltó erőt Szövetségünk is tényekkel bizonyítsa. S miután a legbuzgóbb s legharmonikusabb közös munka is csak akkor válhatik nemzetet regeneráló erővé, ha azt egy magasabb eszme vezeti s egy magasabb helyről jövő hit támogatja, rendületlenül bizunk vallási alapon álló, Szövetségünk munkára ösztönző missiójában.

Nem régen hallottam, hogy midőn a materializmus hódítása folytán egy zárdából nagyszabású, de rideg szellemű gyár alakult s ennek vezetője elbizakodottan magyarázta, hogy ime nem tarthatja fenn magát az az intézmény, amelyben csakis imádkozással foglalkoznak, — a mély lelkű vendég azt felelte: vigyázzanak, nehogy a modern épületekben csakis dolgozzanak, mert egyedül az imádkozással párosult munka van örök életre predestinálva.

Mi szegény magyarok rettentő sok megpróbáltatásunk mellett a vallásnélküli törekvések átkát is végigszenvedtük néhány év előtt; nemcsoda tehát, ha kétszeresen hangsúlyozzuk mi asszonyok is, hogy ez a női kiállítás speciálisan a vallással, a krisztusi eszméssel, krisztusi törekvésekkel párosult nemzeti munkának a bemutatása, mert minden darabjához, minden öltéséhez, vagy ecsetvonásához, véséséhez a magyar asszony feltámasztáshoz ragaszkodó keresztény hite s reménysége egyesült, mert nem hihetünk nemzetünk feltámasztásában sem komolyan ha már előzőleg nem hittünk a krisztusi eszme, krisztusi igazság szükségességében!

A mi gyönyörű nemzeti imádságunk — amely szintén magyar asszony szellemi produktuma — azért olyan tökéletes és teljes egész a maga rövidségében, mert Magyarország feltámasztásának reményét elválaszthatatlanul összeköti az isteni örök igazság magasztos hitével.

Ezzel a kettős meggyőződéssel dolgozik a vallásos magyar asszonyok kiterjedt tábora már évek óta.

Talán nagyon merész, amit mondani akarok, de én úgy érzem, hogy ez a jelentéktelennek látszó kis női kiállítás, ez a hittel végzett és feltámasztást hirdető együttes munkálkodás, szinte

szerény szimbóluma és halk, láthatatlan segítő-társa annak az Istentől küldetett, egyetemes és hatalmas újraépítő nemzeti munkának, mely előbb-utóbb célhoz kell, hogy vezessen!

Ezekkel a gondolatokkal és hálatelt érzésekkel üdvözlöm Szövetségünk nevében illusztris vendégeinket és az egész ünneplő közönséget s midőn őszinte köszönetet mondok a kiállítás fáradhatatlan megteremtőinek, különösen Doros Györgyné és Mirkovszky Gézané úrnőknek — van szerencsém a kiállítást megnyitni.

A mi küldetésünk.

„Hallám az Urnak szavát, aki ezt mondja vala: Kit küldjek el? és kicsoda mégyen el nekünk? és én mondék: Imhol vagyok én, küldj el engemet.” Ezsaiás VI. 8.

Azt mondják, hogy a távolság az ég és a föld között felette nagy. És a föld mégis szívesen tartja fenn az összeköttetést az égiekkel s viszont az ég is — mint hajdan — még mindig törődik a földiekkel. Az ég és a föld, az Isten és az ember — a saját érdekükben is — mind szorosabbra óhajtják fűzni a kapcsolatot, amelynek láncszemeit a váltakozó események képezik. Nem történhetik ugyanis semmi örvendetes a földön anélkül, hogy az az égből élénk visszhangot ne keltene; mint szintén a földi keserv és siralom előtt se zárulnak be könnyörtelenül a menny kapui. Ha örömműnyp van az égből, tudnak arról a földiek s ha gyászba borul annak dicsősége, a földiek is résztvevő könnyeket hullatnak. És mindezekben a jelekben nyilvánuló őszinte rokonszenv az, amely lassankint megszünteti a távolságot az ég s a föld között.

Ennek a rokonszenvnek a forrására nézve aligha tévedek, amidőn azt mondom, hogy — ami az eget illeti — van abban mindig valami gondviselészerű; ami pedig a földet illeti, mindig van abban valami őszintészerű. Akár az egyesek életének tarka fejezeteiben, akár a népek és a nemzetek hullámzatos fejlődés történetében, mindenütt egyaránt hiven igazolva látjuk ezt a szent viszonyt, amelynek alapja a Gondviselés, avagy az őszintészerű rokonszenv.

A fogékony lelkek minden időben hallották az Urnak szavát megcsendülni, most a szent magány enyhe zúgáiban, majd a küzdelmes világ zűrzavaros áráján: Kit küldjek el? és kicsoda mégyen el nekünk? — És nem késtek soha a megnyugtató válasszal: „Imhol vagyok én, küldj el engemet!” Az egyik nemzete bölcsőjét indul felkeresni távol világrész ismeretlen tájain, sanyarú nélkülözéssel küzdve évek hosszú során át anélkül, hogy legalább egy bágyadt reménysugár hintene fényt élte kietlenén. A másik, a tudomány rettenhetetlen bajnoka, légi útra kél, hogy megpillanthassa a föld sarkpontjait, hová élő lény azelőtt még el nem hatolt s boldognak érzi magát, ha nyomtalanul elvész az emberiség szolgálatában. Az egyik, a világ zajától elvonultan, négy fal között, csupán tanulmányainak élve, foglalkozik amaz

örök relytélyek fejtegetésével, amelyek a mindennapitól egészen különböző világot tárnak fel előtte. A másik, lelke titkos sugallatának engedve, mint egy megváltó behatol a bűn és nyomor tanyáiba s megmenteni igyekszik az élet és idvesség számára azt, ami még megmenthető.

Az ilyeneknek a hivatása nem a hétköznapi kenyérkereset. A hivatás mellett ott van a magasabb küldetés bátorító érzete is; amennyiben ők a munkát Isten nevében, mintegy az ő egyenes parancsára vállalják el. Ilyennek tekintem én a lelkes pályát is, amely minden egyszerűsége mellett is megérdemli, hogy ebben a szent órában azzal bővebben foglalkozzunk; már csak azért is, mert az az én küldetésem: a mi küldetésünk. Halljuk mi is az Urnak szavát, amikor reánk szüksége van: Kit küldjek el? és kicsoda mégyen el nekünk? — s mintegy őszintészerűleg engedelmeskedünk a felhívásnak, ezt mondván: „Imhol vagyok én, küldj el engemet!”

És a mi küldetésünk — minden gondjai és terhei mellett is — valóban szép és nemes. Szép és nemes a szószéken és a társadalomban egyaránt. Ezzel óhajtók tehát ebben a szent órában is foglalkozni. Mig ezt teszem, kérlek, Atyámfiak, ajándékozatok meg becses figyelmekkel.

I.

A mi küldetésünk a szószéken.

Egyik híres egyházi író szerint, nincs a világon sehol szebb emelvény, mint maga a szószék, ahonnan a hitnek igazságait hirdetjük s tisztultabb felfogás szerint adjuk tovább az evangelium örökség elveit. A rég lezajlott hitviták áldatlan napjaiban ez volt az egyetlen hely, ahol hitelődeink megvédelmezheték a maguk igazát s a nyílt és bátor szó az egyetlen fegyver, amelyet elszántan és vitézül forgattak a lelkiismereti szabadság diadaláért.

Nekünk sincsen más fegyverünk, csak az őszinte szó, mellyel embertársaink és hitsorsosaink eszéhez, szívéhez és lelkéhez férközni óhajtunk. Az értelmet meggyőzni, a szívet megindítani, a lelket magasabb célok felé sarkalni igyekeztünk. S amennyiben a többi vallásfelekezetek, hazánk határain belül, vagy túl a tengeren, hasonló szellemen haladva szegődnek az egy és oszthatatlan igazság szolgálatába, készek vagyunk a közös feladat együttes megoldására testvéri jobbot nyújtani.

De, a nem remélt visszautasítás esetén, állunk elébe a vádnak, mintha a mi vallásunk, az unitárius vallás, pusztán az ész vallása volna. Hivatkozunk Erdély bérceire, ahol több mint háromszáz év óta visszhangzik az „Egy igaz Isten” dicsérete. Az unitárius vallás ott századokon keresztül pótolta az egyszerű földmives nép lelki szükségait s ugyanazt a missziót teljesíti ma is; mert jóllehet az értelmet is foglalkoztatja az istentisztelete módjában, mindazáltal a mi szószékeinken — az írás szavai szerint — „a szívnek teljességéből szól a száj”. — És e tekintetben nem kötnék bennünket üres formaságok, száraz tantételek.

elavult hagyományok, porladó emlékek. A mi küldetésünk a szószéken nem az, hogy dédelgessük a múltat, hanem sokkal inkább az, hogy munkáljuk a jelent s küzdelemről-küzdelemre törve, tegyük le egy szebb és jobb jövő alapját. Ezért kell nekünk a szószékes minden kínálkozó alkalmat megragadnunk arra, hogy az értelmet a hit dolgaiban felvilágosítsuk, a szívet az erkölcsi követelményekhez képest nemesítsük s a lelket kísértéseiben és próbáiban annyira megerősítsük, hogy a magasságos Isten segedelme mellett a maga erején igyekezzék kivívni a saját üdvösségét.

Úgy képelem, atyámiai, a felvilágosult értelmet, mint a napot, mely minden fénysugárral egy-egy bizonytalan homályt oszlat el, egy-egy rejtett zúgot világít be. Elűzi az értelem is, szétoszlatja ama kényelmes ábrándok homályát, amelyeken felépült a csodák fellegvára. Bevilágítja az értelem a keblek rejtett zúgait, ahol veszedelmes tanyát ütött magának az előítélet és a babona. És azokat kiirtva, helyet ad az önálló gondolkodáson alapuló mélységes meggyőződésnek.

A nemes szívet pedig úgy képelem, mint a tiszta forrást, amelyben derűtség, mint a felhőtlen kedély s minden, ami csak jó, igaz és erényes, megláthatja magát; sőt egyesülhet is annak éltető habjával. Ebből származnak — az írás szavai szerint is — „az életnek cselekedetei”.

És a szilárd lélek — mi más az, mint a hajó kormányja, melynek segélyével örvény és szirtek között bátran haladhatunk az élet tengerén.

Ennek a hármas feladatnak a teljesítése szükségessé teszi, hogy magának a lelkésznek értelme felvilágosult, szíve nemes, lelke szilárd legyen; mert a legszebb szónoki figurák akárhányszor kiáltó szó gyanánt hangzanak el, hogyha azok mögött nem jelenik meg krisztusi módon a küldetés ellenállhatatlan varázsa. A mindennapiság szürke színvonalán felül csak az emelheti hallgatóit, aki maga is fenkölt gondolatokkal foglalkozik s míg hiven teljesíti az élet robotját, egyszerűsmind magasabb eszmék légkörében él. A megszokott közöny tétlen szendergéseiből csak az rázhatja fel a szíveket, aki maga is tisztában van annak titkaival s tudja, hogy miképpen kell az elevenre hatni úgy, hogy miközben sebet ejt, egyuttal szépen, lassan gyógyítsa is azt. Az ingadozó és tévelygő lelkekbe csak az önthet bátorságot, aki maga sem riad vissza a veszélytől, sőt amikor legvészesebben tornyosulnak a hullámok, akkor mutat és érez a legnagyobb biztonságot és erőt.

Istentől ilyen tulajdonokkal megáldva, valóban szép és nemes a mi küldetésünk a szószéken s annak terhei és kötelességei, gondjai és aggodalmi gazdag kárpótlást nyernek abban az örömben és megelégedésben, amelyet a hiven teljesített kötelesség boldogító érzete nyújt nekünk és a mi szeretteinknek. És ha működésünknek külső sikerét is látjuk s életünk magasztos céljájának megvalósításához évről-évre mind közelebb és közelebb juthatunk, megvigasztal és fölemel

bennünket az a tudat, hogy „a mi munkánk az Urban nem hiábavaló.”

Ilyen szellemben óhajtók én is megfelelni a tisztemmel járó küldetésnek a szószéken, amelyhez kora ifjúságomtól fogva nem közönséges előszeretettel és ragaszkodással viseltetem. És bár — a helyi viszonyokhoz képest — ebben a diszes templomban nem is számíthatok, mint a vidéken, minden templomnak legfőbb diszére, a tömött padosorokra, remélem Isten után, hogy amaz oltári eleven szén, amely ékesszólóvá tette hajdan a próféták ajakát, belőlem se fog idő előtt kihamvadni.

Mondjon bármit — kicsinylésből vagy hanyavetiségből — a modern világ kufár szelleme a szószékről és a mi küldetésünkről a szószéken, azért a szószék előttem is széles e világon mindörökké a legszebb emelvény marad. S ha volnának még kételkedők, akik a tömjénfüsttel ugyancsak fukarul bánnak, azoknak kedvéért újabb érveket is hozhatok fel s beigazolom, hogy szép és nemes

II.

a mi küldetésünk a társadalomban is.

Egyoldalú és elszigetelt volna, atyámiai, a lelkészi pálya, hogyha beérné csupán a templomi szolgálattal, a szónoklattal, a könyörgéssel és azzal a pár egyszerű szertartással, amelyet a letűnt nemzedék kegyeletes áhitata megőrzött a mi számunkra. Azt az igazságot, amelyet a szószéken nagyhangon hirdetünk, át kell vinnünk a mindennapi életbe, e szentelt küszöbön kívül hullámzó emberi társadalomba is, ahol minden hű gonddal ápoltt házi tűzhely mintegy oltára és szentélye az örök Istenségnek; s ahol minden igaz érdeket és közjót önzetlenül szolgáló intézmény, egyesület és társulat, egyuttal eszköze a teremtő bölcsesség megváltó céljainak, egyengetője a Gondviselés útjainak. És amidőn eszerint munkálkodni, ezt végrehajtani elhatároztuk, ne építsünk a divatos felfogás szerint a szent és profán között mutatkozó különbségre; mert az igazság — igazság marad a templomajtón kívül, a nyílt forumon is, sőt éppen a nyilvánosság szolgáltatja mellelte a legfőbb tanúbizonyságot.

Hogyha a szószéken s templomi gyakorlataink közben ápolni igyekeztünk az értelem felvilágosítása, a szív nemesítése és a lélek szilárdítása által az Istenbe vetett rendületlen bizodalmat, — méltán elvárja tőlünk a mi nagy mesterünk, az Ur Jézus Krisztus, hogy szintugy ápoljuk a társadalom különböző osztályai és a szétágazó élethivatások és foglalkozási ágak között a kölcsönös bizalmat, a megértést és a testvériességet, ami nélkül egészséges társadalom el se képzelhető.

És ezt annyival is inkább meg kell tennünk, mivel a lelkészek nem is olyan régen, e hanyatló század első évtizedeiben, hűveiknek nemcsak lelki gyöngéit, hanem testi betegségeit is készek voltak, megfelelő orvosi segítség hiányában, önkénytelen gyógyítani. A mai társadalom pedig beteg, nagyon beteg. Izlése megromlott. Szeszélyes, kínos vergő-

dései közben minduntalan szélsőségekbe csap át. Bizalmunk az emberekben megrendült. És a testvériesség — a fajok és a felekezetek rosszindulatu és kárörvendő fondorkodása mellett — alig egyéb üres jelszónál.

Ha valakinek módjában áll, hogy ezeken a bajokon, amelyeknek elszomorító és nyomasztó jeleivel úton-útfélen találkozunk, valamiképpen segítsen, bizonyára a lelkész az. A lelkész, aki megnyerte hivei szeretetét s nem a bér, nem a zsold arányában fogja fel küldetése szépségét, annak magasztos voltát. Csakhogy, természetesen, ez is, mint mindennemű gyógyítás, tapintatos eljárást, óvatos kezelést és odaadó gondozást igényel. Enélkül nincs kilátás a gyógyulásra. És az orvosnak és a betegnek egyaránt az egész idő alatt isteni segítségre van szüksége. Isteni segítségre, amely önként jó, ha egyetértünk, egy és ugyanazon szent célra törekedünk s amely azonnal cserben hagy, mihelyt széthúzás és visszavonás van az egyes tagok között.

Nem is olyan könnyű dolog, példának okáért, helyreállítani a bizalmat szegény és gazdag, úr és szolga között; mert mialatt mind a kettőnek jogait és kötelességeit fejtegetjük, egyengetve a kölcsönös megértés, a közeledés útjait, vagy az egyik vagy a másik megnehezítel mireánk s akkor ugyancsak kárbavesztett fáradság leend minden nemes törekvésünk. Sőt igen könnyen úgy járhatunk, mint aki két malomkő közé jutott. Az egyenetlen küzdelemben felörlődik az idealizmusnak utolsó magja is, amely egy egész életre szánt szent örökségünk vala.

Mint szintén céltalan és meddő vállalkozás volna előhozakodni a testvériességről ott, ahol máris magas hullámokat ver a felekezeti féltékenység és a fajgyűlölet s hosszú időre lehetetlenné válik a békés társadalmi együttlét, az együttes munkálkodás s mindazok az előnyök, amelyek a harmonikus együttműködésből a haza és az anyaszentegyház életében mindnyájunkra nézve származnak.

De ezután végképpen elhallgatnunk sem szabad, mert az végzetessé válnék a mi küldetésünkre nézve. Szóval és tettel egyaránt hirdetniünk és ápolniunk kell a bizalmat és a testvériességet az emberek között, alkalmas és alkalmatlan időben hangoztatva a mi Urunk Jézus Krisztusnak örök-kévaló és egyetemes evangéliumát. Így kiegészítjük, így megerősítjük és állandósítjuk hiveink szívében és lelkében azt a futólagos hatást, amelyet a szószéken elértünk.

Évégett okvetlen szükséges, hogy beleéljük magunkat azoknak sorsába, akiknek lelki gondozása, földi boldogsága és mennyei üdvössége, reánk bízott. Ismernünk kell a kedélyvilágot és az egyéni természetet, minden egyes jellemnek alapvonásait, az erőt és a gyöngeséget, az egyéni kiválóságot és a szürke átlag mindennapi mértékét, hogy ahhoz képest s annak kívánalmái szerint alkalmazhassuk a szeretet vallásának parancsolatait, a békeség Fejedelmének örökérvényű tanitá-

sait. Kertelnünk a feltűnést, annak módfeletti hajhászását s mintegy észrevetlen kell megoldanunk azokat a szép és dicső feladatokat, amelyek reánk várnak ebben a széttagolt, ebben a maga javát alig ismerő emberi társadalomban.

Hasonló szellemben óhajtók én is megfelelő küldetésemnek itt, hazánk szívében, a fővárosi ezerfejtű társadalomban s mint annak egyik szerény munkása, töletek, budapesti kedves hiveim, csak jóindulatu támogatást, Istentől, a mi közös mennyei édes Atyánktól pedig áldást és kegyelmet kérek. Ebben az ünnepélyes pillanatban kötött szent frigyünkön nyugodjék meg az Ő atyai szent tetszése. Amen.

Józan Miklós.

Haladás és Szabadság.

Megnyitó beszéd a D. F. E. első őszi vallásos estélyén.
Irta: PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA.

Ismét beköszöntött az ősz s Isten segítségével a mi Dávid Ferenc Egyletünk is megkezdte felolvasó üléseinek sorozatát. Ilyenkor akaratlanul is felvetődik az a kérdés, van-e célja és életjogosultsága — a mai gyakorlati munkát igénylő korszakban — ennek az egyesületnek, mely szociális témái dacára, főképen theoretikus munkát végez s átengedi a gyakorlati munkát a jótékonyssággal foglalkozó társulatoknak.

Én mindig úgy éreztem, hogy épen a helyes és praktikus gyakorlati munka érdekében van legnagyobb szükség a valláserkölcsei elmélkedésekre; s miután úgy Erdélyben, mint nálunk Budapesten épen az eszmehirdető Dávid Ferenc Egyletből nőtt ki a fáradhatatlan jótékony munkát végző Magyar Unitárius Nőszövetség — ez mutatja legjobban, hogy az igazi eszmehirdetés előbb-utóbb krisztusi munkává alakul, viszont a helyes gyakorlati munka csakis egy előzetes magasabb gondolatból eredhet.

Másik célja egyesületünknek, hogy a mai különböző irányokba szétágazó úgynevezett haladások és irodalmi eltévelyedések között rámutathassunk a mi nemzetet szolgáló krisztusi alapon haladó szabadelvűségünkre s hozzáférhetővé tegyük azt a nagyobb közönség számára is. A közelmúlt álszabadsága, felelősségérzet nélküli materialista haladása és ultramodern irodalma úgy lejáratta minden téren a szabadelvűség szent fogalmát, hogy szinte kétszeres missió, Istentől vezetett s jézusi alapon kialakult haladó irányunkat minél hangosabban hirdetni.

Sajnos az emberek többnyire két ellentétes túlzásba esnek! Az egyik minden újítást — legyen az a legveszedelmesebb materializmussal vagy erkölcstelenséggel párosulva — követésre méltó haladásnak tart; a másik pedig megbotránkozva e vészes újításoktól elzárkózik és retteg a leg-szentebb és üdvösebb haladástól is! Ezért van oly nagy szükség az *evangéliumi szabadság* folytonos hirdetésére, mely törekvés nemzeteket pusztító dekadenciává soha sem súlyedhet, hanem

végtelen perspektívát nyit a tökéletesedni vágyó emberi szellem előtt.

De ezúttal sem hallgathatom el egyeletünk harmadik missióját sem, mely szerint Jézus nevében felekezeti különbség nélkül szívesen látunk úgy felolvasó asztalunknál, mint tagjaink és hallgatóink sorában minden ideális lelkű vallásos felfogású egyént, részint hogy a sokoldalú előadások által gyarapítsuk tudásunkat, részint, hogy ezzel is bizonyítsuk a keresztény összetartás, testvériség és közös munka nemzetet erősítő áldását.

De valamint az egyénnél is hiába van a jóra való törekvés és munkakedv, ha a *hála* meleg érzése át nem nemesíti a lelket és szívet, ugyanúgy értéktelen a legambiciózusabb egyeleti élet is, ha az hálatelt szívvel rá nem mutat arra a *forrásra*, melynek — Isten után — eszméjét, irányát, működését köszönheti s meg nem becsüli vezetőit s támogatóit, kik következetesen utat mutatnak a magasabb haladáshoz!

A Budapesti Dávid Ferenc Egyelet hálatelt szívvel emlékezik ma meg a *kolozsvári anyaegyesület 40 éves jubileumáról* s a fájdalomnak s reménységnek vegyes érzésével köszönti gondolatban szeretve tisztelt püspökünket s püspök-nénket a többi nagyszellemű vezetővel s hitrokonnunkkal együtt!

Sőt visszaszáll hálatelt gondolatunk *Brassai Sámuel* rég megdicsőült nagy lelkéhez is, ki mint vezető szellem a legmagasabb vallásbölcselet magvait hintette el az utókor számára!

Sajnos közülünk talán csak nagyon kevesen utazhatnak a november 8-i ünnepélyre; de a lélek erejénél és szárnyaló képességénél fogva *mind ott leszünk* és együtt reménykedünk és lelkesedünk.

Mert ha a mostoha viszonyok folytán nemis a remélt eredményeket mutathatjuk fel és nemis a régi, boldog Magyarországon ünnepelhetünk, *de minden körülmények között lelkiismeretesen végzett, jövőnek szolgáló és magasabb igényeknek megfelelő nemzeti munkára tekinthetünk vissza, mely örök törvény szerint a legnagyobb katasztrófák dacára sem veszhetik el nyomtalanul, hanem Isten segítségével előbb-utóbb országunk újjáépítéséhez fog hozzájárálni,*

És hogy ez a mi kis budapesti egyesületünk munkája, gondolata, egész egyénisége ilyen harmonikusan illeszkedett bele az egyetemes unitárius eszmébe, az anyaegyesület nemesen, szabadelvű és filozófiai magaslatú törekvésébe, azt főképen az ősi hazából — Brassai és Ferenc József otthonából — 25 év e'ött hozzánk érkezett esperes urunknak, föltisztelendő *Józan Miklós* püspöki vicárius úrnak köszönhetjük! Ő volt az, aki lankadatlan lelkesedéssel búzdított bennünket mindenkor az igazi tág látókörű és melegszívű keresztény felfogásra és munkára.

Épen ezért a Budapesti Dávid Ferenc Egyelet nagy szeretettel, tisztelettel és hálaival köszönti a vicárius urat budapesti lelkésziségének 25-ik év-

fordulóján. Tudjuk, hogy ő nem szereti a nyilvános ünnepelést s mindenáron ki akarja kerülni a hangos dicséretet, de azt nem akadályozhatja meg, hogy a D. F. E. és az U. N. Sz. minden egyes tagja hálát ne adjon e 25 évért és Istennek minden áldását ne kérje budapesti vezetőnkre s mindnyájunk által szeretett családjára!

Ezzel a hálatelt és ünnepies hangulattal köszöntöm a kérésünkre megjelent illusztris szereplőket, valamint a Magyar Protestáns Nők Országos Szövetségének és a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének tagjait, a régi kedves hallgatóságot s ezzel a felolvasó ülést megnyitom.

Hirek.

Rovatvezető: *BIRÓ LAJOS.*

A budapesti Dávid Ferenc Egyelet október 9-én tartott első őszi vallásos estélye a legsikerültebbek közé tartozik. A műsor minden pontja szép, kellemes és hangulatos. Perczelné Kozma Flóra elnöki megnyitója, Józan püspöki vikárius imája, dr. Barzu Livius százados hadbíró orgona- és harmónium játéka, Wéber János énekművész két — gyönyörűen énekelt — Beethoven imája mind fénylő sugarak, abban a ragyogásban, amely dr. Puskás György rendőrfőtanácsos előadásából mint fényforráshól áradt az egész estély hangulatára. Európa országain és világvárosain át a glasgowi konferenciára vezető útjából, országok és városok vallásos életéből mutatott be érdekes, színes, szomorú és vidám képeket, olyan festeni tudó szavakkal, hogy lelki szemünkkel valósággal láttuk azokat s elnéztük, — azaz elhallgattuk volna éjjelig is. A Dávid Ferenc Egyeleti estély programja közben és után pedig szerény ünnepségek keretében Józan Miklós püspöki vikárius budapesti papságának 25 éves évfordulóját ünnepeltük. Ez alkalomból Perczelné Kozma Flóra díszelnök a Dávid Ferenc Egyelet, Buzogány Anna elnök a Nőszövetség; dr. Puskás György rendőrfőtanácsos az államrendőrség unitárius tagjai nevében, Dimény Mózes pt. főigazgató egyh. gondnok a budapesti egyházközség, Biró Lajos lelkész az unitárius lelkészkar és Szabó István ifjúsági elnök az ifjúság nevében köszöntötték jubiláló főpapunkat.

A Főtanács ülésének idejét október 25-ről november 9-re halasztották. Ezt megelőző napon, november 8-án d. u. 4 órakor a Dávid Ferenc Egyelet alakulásának és fennállásának 40 évét fogja ünnepelni, az unitárius kollegium disztermében. Az ünnep diszkozgyűléssel kezdődik, melynek műsora a következő: 1. Karének. 2. Ima: Kisgyörgy Sándor. 3. Megnyitó: báró Petrichevich Horváth Kálmán elnök. 4. Visszaemlékezés 40 év egyeleti életre: dr. Boros György ügyvezető-alelnök. 5. Üdvözlések. 6. A D. F. E. jövő feladatai. Dr. Varga Béla főtitkár. 7. Karének. 8. Bezáró beszéd. Ferenc József püspök tiszteleti elnök. Este 8 órakor műsoros-estély a tornacsarnokban.

A Nőszövetség október 5-én (vasárnap) d. e. 11 órakor jótékony mozielőadást rendezett a budai „Helios” mozgószínházban egy szerencsétlenül járt unitárius fiú műlábának elkészíttetésére.

Ifjúsági istentisztelet október 26-án (vasárnap) délután 4 órakor.

Erdélyből. *Biró Pál* bözödkörispataki lelkész, egy csodás életakarató, természetszerető, csendes, szerény papunk június 10-én, 46 éves korában csendesen elhunyt. Felesége s négy kis gyermeke gyászolja.

Toroczkón önálló énekvezér lesz. Erre a tisztségre a gyülekezet Péterffy Gyula tanítót nyerte meg, aki az unitárius iskola megszűntével megvált a tanítóságtól.

Kolozsvárt a tanulók újból fölveszik a kézimunka tanulást, aminek vezetésére az intézet megnyerte Dézsy János műasztalos mestert. Keresztúron a kézimunka tanulása a múlt évben is szép sikerrel folyt.

Beiktató ünnepély lesz a Teológiai Akadémián október 11-én dr. Varga Béla fogja elfoglalni farszékét, melyre a múlt évi főtanács választotta meg.

A „Fentartási Alap” időközi nyugtázása a jövő számban jelenik meg.

Őszi hálaadó ünnepünkön 168-an vettek úrvacsorát. A kenyeret Fenyédi Péter, a bort Gál-szécs Emil afiai adományozták. Köszönjük.

A diákokthon javára a következő adományok értek be: Ferenczyné: 2 drb. törülköző, 2 drb. szalvéta, Aknás Katalin: 2 vánkoshuzat, 1 alsólepedő és 1 paplanlepedő, X. I.: 1 párna, huzattal, 2 törülköző és 2 szalvéta. Hálásan köszönjük s kérjük híveinket, hogy diákjaink számára továbbra is adakozzanak, mivel a Diák Otthon megnyitása küszöbön van, de a felszerelés még hiányzik.

A dunántúli ref. egyházkerület f. hó tartotta püspökválasztó gyűlését, amelyen — mint-hogy közben az egyik jelölt visszalépett — egyhangúlag dr. Antal Géza pápai teol. tanárt választották meg.

A Protestáns Nőszövetség f. hó 8-tól 13-ig háziipari, háztartási és művészeti kiállítást rendezett a Ref. Teológia dísztermében. Tekintet nélkül a résztvevők vallásfelekezetére, helyet kapott minden magyar asszony munkája a kiállításon, amely dicséretére válik nemcsak Doros Györgyné és Mirkowszky Gézáné úrnőknek — akik az egészet kezdeményezték és a rendezést vezették —, de igazán dicséretére válik a magyar asszonynak. Elámul az ember azon a rengeteg művészi alkotáson, elkezdve a legegyszerűbb csipkén, himzésen, festményeken, ezer apró és nagy háztartási cikken keresztül művészi szobrokig, hogy mi mindenre képes egy ügyes magyar asszony keze, találmányossága s művészi hajlama mennyi érdekes és értékes dolgot teremt, amellyel otthonát, a „családi fészket” kellemessé, széppé tudja tenni. A

kiállítás minden napjának estélyén híres ének, zene és szavalóművészek és művésznők szórakoztatták a vásárló közönséget. A kiállítást Perczelné Kozma Flóra ismert unitárius író nő nyitotta meg. Imre Sándor államtitkár pedig beszédben méltatta a magyar asszonyok háziipari művészetét.

Eredeti székely szöttesek Budapesten. Ezen címen közölt hírünkbe a szeptemberi lapszámban hiba csúszott be, mert Deák Miklós címe a következő: Budapest, II., Tölgyfa u. 14. (tizen-négy.) Ott ~~kiállított~~ a régi híres kétnyüstös és négy-nyüstös eredeti székely szötteseit.

Könyvek.

Nyelvtanmesék és vig nyelvtanórák. (Az elemi nyelvtanítás új módszertana.) Irta: Nemesné M. Márta. (Mentor kiadása, Budapest 94. 1.) Nyelvtanmesék és vig nyelvtanórák a címe annak a könyvnek, amelyben Nemesné M. Márta a Tigrisutcai magán elemi iskola vezetője és igazgatója megoldott egy régi és nehéz pedagógiai kérdést: a nyelvtannak könnyű és eredményes tanítását az elemi iskolában. Hogy milyen fáradságos a grammatika tanítása, nemcsak a kis gyermekeknek, hanem a középiskolákban is, azt a tanítók és tanárok tudják. És hogy milyen kínos a tanulása azt diákkori nem éppen kellemes emlékeink tanúsítják. Száraz, unalmas és nehezen érthető; nem igen szerette sem a tanuló sem a tanító. Talán nem is a nyelvtan nehéz, hanem a tanítás módszere. Nemesné úrnő saját „Családi” iskolájában 10 éve kísérletezett és 10 év eredményét adja könyvében. A két-három éve iskolába járó gyermek nem is tudja, nem is hallja ezt a szót, nyelvtan. Gyermeki képzelete inkább a mesevilágban él, semhogy ilyen komoly, szigorú szót megértsen. A Nemesnéféle iskolában csak mesét hall. Jancsikáról szól a mese, akit álmában egy tündér csodás vidékekre, városokba, falvakba vezet. A város kapuján a „szájkapun” kis manókák, „hangmanókák” sétálnak, játszanak. Aztán a szótagok kertjébe, a kérdő mondatok, felkiáltó mondatok utcájába kerül, ahol folytonos kérdésekkel ostromolják a törpék. Más helyen óhajtvá beszélnek stb — A gyermek csak a mesét hallja, képzelete maga elé varázsolja a csodás országot, együtt rendez, választja, sorakoztatja Jancsikával a hangmanókákat, mulat velük s észre sem veszi, bejárta Nyelvtanország minden zegét-zúgát, megismeri minden titkát s mikor a mesének vége — a meséből valóság lett a tanuló számára, megismerte játszva a grammatikát. Élvezetes könyv a nagyoknak is „Nyelvtanország” könyve, de az egyetlen út a nyelvtan labirintusán keresztül az értelmes és helyes magyar beszédhez vezet. Bár iskoláinkban is tankönyvül használnák, hogy felszabaduljanak gyermekeink sok értelmetlen magolástól, sok keserű óra szenvedésétől s mégis jobban megismernék s megtanulnák a magyar nyelvtant, mint az eddigi módszerekkel. B. L.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

Kétszólamu hazafias dalok.

Különböző szerzők legszebb irredenta dalainak gyűjteménye. Iskolai használatra szerkesztette: Tiboldi József. — A hazafias nevelés szempontjából mint házagpótló segédkönyv nélkülözhetetlen. Ára 50.000 korona. Ugyanaz háromszólamu kiadásban. Ára 50.000 kor.

Négyszólamu férfikarok.

Szerző: Tiboldi József.

I. FÜZET. Zászlótelep. Havas J. — Feljára magyar! (Induló.) Petőfi S. — Szabadság. Józán M. — Székelyország édes szülőföldem. Molnár S. — Mi a haza? Pósa L.

II. FÜZET. Magyar zászló. (Jellege.) — Toborzó. Gyagyovszky E. — A székelyek. Petőfi S. — Riadó. (Jellege.) Czuczor G. — Felkőszöntő.

III. FÜZET. Nemzeti jellege. (Csonka-Magyarország nem ország.) — Üzenet. (Válasz a békefeltetelekre.) — Élet vagy halál. (Induló.) Petőfi S. — Csak azért. Lampérth G. — Leszünk mi még Udvarhelyszék ura Molnár S. — Kikel még a földből. Endrődi S.

Egy füzet ára 50.000 korona. — Megrendelhető a szerzőnél: Pesterzsébet, Attila-utca 15. sz.

A Népies irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán u. 21. Telefon: 5-34.

Hirdetéseket lapunk részére felvesz a kiadóhivatal, Budapest, V., Koháry-u. 4. szám.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

RAKOSPALOTA, ISKOLA-UTCA 93.

(C* villamos végállomástól három perc.)

Villát, házat, teleket, földbirtokot, beköltözhető családi házakat, bérházakat legelőnyösebben közvetít.

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Újpest, Lőrinc-utca 65.

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszítő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Prém József szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II., Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik. Javitást is vállalom. Mérsékelt árak.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat

Telefon: 186-87. 186-87. Szakmunkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.